

PRIGODNIČARSKA KNJIŽEVNA PRODUKCIJA U SPLITU U DRUGOJ POLOVINI 18. STOLJEĆA

Ukupna hrvatska književna produkcija u 18. stoljeću nije naročito bogata, a ona na hrvatskom jeziku još je siromašnija. U Splitu prevladava pisani izričaj na talijanskom jeziku, u to vrijeme obrazovnom jeziku u Splitu i Dalmaciji. Godine 1700. splitski nadbiskup Cosmi otvara prvu javnu školu u gradu, nadbiskupsko sjemenište s gimnazijom, istodobno se osniva Ilirska akademija za koju se ne zna točno koliko je dugo djelovala, a 1767. utemeljeno je Splitsko gospodarsko društvo koje je djelovalo sve do kraja stoljeća. Nadbiskupsko sjemenište i, poslije, Gospodarsko društvo okupljali su tadašnju splitsku intelektualnu elitu: sjemenišnu su elitu činili profesori koji su predavali u gimnaziji, a članovi Gospodarskog društva bili su najobrazovaniji splitski plemići i građani. Upravo se u tim krugovima bilježi izvojesna književna produkcija, pjesnička i prozna, vezana posebice uz razne izvanredne, svečane prigode. Budući da sve do početka 19. stoljeća u Splitu ne postoji tiskara, najveći dio književne proizvodnje splitskog kruga ostao je u rukopisima. Neka dijela te književne produkcije i njezini autori predmetom su ovoga rada.

ključne riječi: Split; 18. stoljeće; intelektualne elite; književna produkcija; klasicizam

Književna produkcija u Hrvatskoj tijekom 18. stoljeća nije bogata. Hrvatski jezik još uvijek nije kodificiran pa se u pisanoj komunikaciji rabe brojne varijante lokalnih izričaja, od dubrovačkog do zagorskog, prigorskog, slavonskog, što otežava komunikaciju između raznih hrvatskih krajeva. Dakako da su u uporabi i drugi jezici – latinski i njemački, a u mletačkoj Dalmaciji talijanski. Tako se politička i gospodarska razjedinjenost hrvatskoga nacionalnog korpusa iskazuje i kroz jezičnu praksu: u usmenoj komunikaciji najveći dio puka služi se svojim lokalnim govorima, dok pisani iskazi ili slijede lokalne govore ali stoga ostaju „zatočeni“ u malim sredinama, ili se služe kodificiranijim jezicima. U pisanoj znanstvenoj komunikaciji prevladava latinski kojim su povezani svi tadašnji europski visokoobrazovani krugovi, i crkveni i svjetovni, pa se latinskim jezikom u hrvatskom Saboru čak i govori sve do polovine 19. stoljeća.

Nadalje, na području cijele Hrvatske gotovo da i nema tiskara,¹ pa je za objavljivanje potrebno odlaziti u Beč, Peštu, Veneciju, Anconu ili neki drugi europski grad izvan domovine. Ta činjenica donekle i pojašnjava razloge zbog kojih je velik dio pisane pjesničko-prozne i znanstvene produkcije diljem Hrvatske ostao u rukopisima.

Suvremeni povjesničari hrvatske književnosti za cijelo 18. stoljeće nabrajaju između desetak do najviše četrdesetak imena pisaca,² što je doista malo, a za neke od njih baš i nije posve jasno prema kojim su kriterijima u njihove izbore uvršteni, dok neki drugi nisu.³ Ta primjedba nije posebno bitna jer doista nije lako utvrditi čvrsto utemeljene kriterije prema kojima se nekog autora uvrštava ili izostavlja iz djela te vrste, ali je svakako važno napomenuti da se u njihovu izboru uvrštenih autora nije našao ni jedan jedini fiziokratski pisac iako 18. stoljeće nazivamo stoljećem racionalizma i prosvjetiteljstva. U Dalmaciji su upravo radovi fiziokrata najbrojniji, tim više što se dalmatinski fiziokrati ne bave samo poljodjelstvom kao temeljnom gospodarskom djelatnosti nego, za razliku od svojih zapadnoeuropskih suvremenika, pozornost usmjeravaju i na zanatstvo, industriju, obrazovanje.

Produkcija takozvane lijepe književnosti u Dalmaciji svojevrstni je „usputni proizvod“: pokrajina je opterećena mnogo većim, težim i životno važnijim problemima nego bi bilo pisanje tekstova lijepe književnosti. Dalmatinski fiziokrati svoje temeljne radove, dakle studije o gospodarstvu, objavljuju diljem Europe kada god im se za to pruža prilika, svoje tiskane ili rukopisne studije razmjenjuju s kolegama u domovini i u inozemstvu, a u posebnim prigodama svoju akribiju dokazuju i prigodničarskim tekstovima lijepe književnosti. Pisanjem takvih tek-

¹ Vrijeme kada su djelovale tiskare u Kolinju, Senju i Rijeci davno je prošlo, kratkotrajna Vitezovićeva tiskara u Zagrebu izgorjela je već početkom stoljeća (1706.), tiskara Jakoba Vjenceslava Heywea i njegovih sljednika osnovana 1715. nije bila naročito uspješna, a neke druge tiskare u Zagrebu nastaju tek u drugoj polovini stoljeća: kaptolska 1769., Trattnerova 1774., koju će 20 godina kasnije kupiti biskup Vrhovac, dok tek 1775. Martin Divalt osniva tiskaru u Osijeku, a 1779. osniva se i tiskara u Rijeci. Za Batrinu tiskaru u Zadru ne zna se pouzdano kada je utemeljena, najvjerojatnije na samom kraju stoljeća ili prvih godina 19. stoljeća.

² Slobodan Prosperov Novak u svojoj *Povijesti hrvatske književnosti* iz 2003. godine nabraja 37 autora, nešto prije Ivo Frangeš u svojoj *Povijesti hrvatske književnosti* iz 1987. godine nabraja svega desetak autora.

³ Tako su i Frangeš i Novak uvrstili Ivana Lovrića iz Sinja koji je objavio kritičke opaske o dijelovima Fortisova *Putu po Dalmaciji*, ali nisu spomenuli, navodim ga tek kao primjer, iznimno plodnog pisca iz Makarske Ivana Josipa Pavlovića Lučića (1755. – 1818.) koji je potkraj stoljeća objavio dvadesetak djela iz moralne teologije i značajne tekstove iz arheologije, i to na latinskom, talijanskom i hrvatskom. Usporediti: Marko Špikić, „Život i djelo antikvara Ivana Josipa Pavlovića Lučića“ u: *Peristil* 51 (2008.), str. 47–70.

stova kao da potvrđuju da nisu zaboravili svoje temeljno humanističko obrazovanje, ali su cijelu nadgradnju na to obrazovanje stvorili sami – tek su malobrojni među njima studirali, na sveučilišnoj razini, gospodarsku problematiku kojom su se svi tako zdušno i uspješno bavili. Primjerice, prema dostupnim izvorima, prvi znanstveno utemeljen pokus ribolova i prerade ribe na Mediteranu izveo je 1782. godine predsjednik splitskoga Gospodarskog društva Ivan Moller, po obrazovanju pravnik, s još trojicom članova Društva od kojih ni jedan jedini nije bio prirodoznanstvenik, a o eksperimentu koji je trajao čak 46 dana i uključio velik broj sudionika i znatna novčana sredstva, ostao je opsežan i vrlo detaljan zapis.⁴

Autori na koje ovaj rad upozorava napisali su svoje prozne i poetske tekstove za tri različite prigode koje su se dogodile u Splitu u drugoj polovini 18. stoljeća.

Prva je bila premještanje moći sv. Duje s jednog oltara na drugi, novi, koji je u prvostolnici dao podignuti nadbiskup Ivan Luka Garagnin 1770. godine. Omanja bilježnica s 57 stranica, ispisana istom rukom, u kojoj su sakupljeni tekstovi njemu u čast, sadrži pjesničke sastave devetorice autora, a svi su pisani na talijanskom.⁵ Radove je prikupio tada osamnaestogodišnji Radoš Anton Michieli Vitturi koji će u zrelijoj dobi postati jedan od najpoznatijih dalmatinskih fiziokrata. Osobno je napisao uvodni prozni tekst i čak pet što kraćih, što dužih pjesama, a uz njegove radove nalaze se sastavi još osmorice autora.⁶ Najpoznatiji među njima svakako je autor koji je potpisan samo kao „Signor Dottor B...“, no gotovo je posve izvjesno da je tako potpisani sonet napisao Julije Bajamonti koji je, za tu prigodu, napisao tekst i glazbu za svoj čuveni dramsko-glazbeni oratorij *Prijenos sv. Dujma*. Budući da je jedan sonet u usporedbi s oratorijem bio doista skroman prilog, potpisao ga je samo inicijalom, no zacijelo su svi lako mogli dokučiti puno ime autora. Ne zna se pouzdano kada su i gdje ovi poetski sastavi recitirani, ali je vjerodostojna pretpostavka da se to dogodilo istog dana kada je izveden Bajamontijev oratorij, malo nakon blagdana sv. Duje koji se slavi 7. svibnja, dakle 12. svibnja 1770. u večernjim satima u komunalnom kazalištu, kako je Bajamonti osobno zapisao.⁷ Grga Novak je u svojoj *Povijesti Splita* sažeo spoznaje o odvijanju toga slavlja u gradu koje je trajalo punih sedam dana, a uključilo je veliku pro-

⁴ Usporediti: Ljerka Šimunković, *Ribolov i prerada ribe u 18. stoljeću: pokus splitskoga Gospodarskog društva iz 1782.*, Split 2008.

⁵ Bilježnica se danas čuva u Muzeju grada Trogira.

⁶ Autori su bili sljedeći: splitski svećenik i profesor u splitskom sjemeništu Nikola Muljačić, zatim svećenik, profesor retorike i član Gospodarskog društva u Splitu Frane Gianuizzi, Nikola Bajamonti, mlađi brat Julija Bajamontija, kanonik Andrea Benedetti, kanonik Stjepan Katić, Angelo Benaglio Bresciano o kojem ne znamo ništa, splitski notar Dionisio Seismit i Julije Bajamonti o kojem ovom prilikom nije potrebno ništa podrobnije navoditi.

⁷ Toga je datuma bila subota, prva poslije blagdana sv. Duje koji je bio u ponedjeljak.

cesiju koja je obišla grad i sva predgrađa, velik vatromet, za tu je prigodu popločen Peristil, itd.⁸ Iako je blagdan sv. Duje u Splitu vjekovima slavljen kao najveći lokalni blagdan, tako svečano, mogli bismo reći i spektakularno, obilježavanje jednog relativno skromna događaja kao što je bio ovaj, poprilično jasno govori o tadašnjim ukupnim prilikama u gradu.

Druga je prigoda bila svečana akademija u povodu pokrštenja dvojice mladih Židova. Njih je krstio i odmah potom krizmao nadbiskup Garagnin, akademija je njemu i posvećena, a navodno je održana 4. travnja 1777. u crkvi samostana sv. Klare u Splitu.⁹ Katoličku su vjeru prihvatili Elizej, sin Salamona Gentiluoma i Regine Piazza, rođen u Splitu i star 13 godina, te Jakov, sin Isaka Cevija i Judite Russo, rođen u Bosni i star 9 godina. Prozne i pjesničke sastave prikupio je kanonik splitskog kaptola i apostolski protonotar Feliks Venancije Scotti (Kaštel Novi, 1726. – Šibenik, 1795.), koji je napisao i uvodni tekst. Ostale tekstove napisalo je još deset autora.¹⁰ Osim dva teksta pisana latinskim, ostali su napisani na talijanskom i ukoričeni u vrlo lijepu bilježnicu koja sadrži 42 istom rukom ispisana lista,¹¹ a nekoliko je listova prazno.

Valja napomenuti da je tih godina u Splitu živjelo pedesetak židovskih obitelji s gotovo 300 članova. Salomon Gentiluomo bio je trgovac, a trogirski obitelj Garagnin je s obitelji Gentiluomo održavala izvrsne poslovne veze koje su se protezale desetljećima. Stoga i ne čudi što sudac Nikola Grisogono, mladićev krsni kum, u svojoj pohvali nadbiskupu Garagninu navodi vrlo precizan tijek prethodnih zbivanja: „... Ovaj drugi mladić star jedva trinaest godina, imenom Lissan, sin Salamona Gentiluoma, dobrostojećega židovskog trgovca u ovome gradu, ranije navedenoga mjeseca veljače, dana petnaestoga, oko dvadeset i jed-

⁸ Usporediti: Grga Novak, *Povijest Splita*, knj. II, Split 1961., str. 378–380.

⁹ Datumi navedeni u dokumentima ne podudaraju se. Na naslovnici zbirke posvećene nadbiskupu napisan je datum „IV. Aprile MDCCLXXVII“, dok su u Knjizi krštenih župe sv. Duje (sv. XIII: 29. V. 1773. – 4. IV. 1785., list 33) za oba pokrštenika upisana dva datuma: 27. srpnja 1777. kao dan upisa, a 6. lipnja 1777. kao datum krštenja i krizme!

¹⁰ To su: gradski sudac i član Gospodarskog društva u Splitu Nikola Grisogono, utemeljitelj i prvi predsjednik Gospodarskog društva Ivan Moller, liječnik i jedan od utemeljitelja Gospodarskog društva Leon Urbani, potom već gore spomenuti Frane Gianuzzi, potom još jedan od utemeljitelja Gospodarskog društva Josip Vinko Ivellio, zatim mlađi Julijev brat Jere Bajamonti, pravnik i član Gospodarskog društva, pa Toma Karlo Čulić, kanonik, neko vrijeme ravnatelj sjemeništa te član i predsjednik splitskog Gospodarskog društva poslije Mollerove smrti, don Frane Barbieri, profesor humanistike u sjemeništu, već spomenuti Dionisio Seismit i na kraju Julije Bajamonti.

¹¹ Bilježnica je tvrdo ukoričena, a vanjske su stranice presvučene modrim brokatom sa stiliziranim cvjetnim uzorcima izvezenima zlatnim nitima. Korice se vezuju četirima dugačkim vrpčama od crvene svile koje na krajevima imaju zlatom izvezen cvjetni uzorak u obliku medaljona. Tako raskošno ukoričenje najvjerojatnije je rad splitskih klarisa; bilježnica je pohranjena u fondu Muzeja grada Trogira.

nog sata, nagnan snažnim porivom, iskrao se roditeljima i pao ničice pred vas, i obznanivši vam svoju namjeru žarko zamolio za krštenje...“¹² Ugledni autor dakle naglašava da je mladi Židov (a slično govori i o drugom dječaku) prihvatio kršćanstvo svojevolumeno ali potaknut posebnim nadahnućem, što samo uvećava slavu božju i pastirske vrline nadbiskupa Garagnina. Samim se činom konverzije posebno ne stigmatizira judaizam iako ga naši autori smatraju vjerskom zabludom, ali se itekako veliča kršćanstvo. Zapravo, ova je prigoda bila doista iznimna, konverzija je bilo vrlo malo jer su, u Splitu primjerice sve do tada, Židovi imali praktično ista prava kao i kršćani – mogli su stanovati ili imati trgovine gdje su htjeli, imali su sinagogu, vjersku školu, čak i zajednička trgovačka društva s kršćanima – iako su im u kriznim vremenima pojedina prava mogla biti i bivala suspendirana, pa opet vraćana.¹³ Međutim, već krajem iduće, 1778. godine, konačno gube svoja najvažnija prava u Splitu – obvezni su stanovati i trgovati u getu koji se noću zatvarao i zaključavao, zabranjuje im se trgovanje određenim robama, bavljenje svakom industrijskom proizvodnjom, držanje kršćanske posluge itd. S jedne je strane to bila posljedica odredbi središnje mletačke države, a s druge, kada je riječ o Splitu, stalnih i dugogodišnjih prituzbi kršćanskih trgovaca vlastima na svoje židovske konkurente koji su u trgovanju bili uspješniji, odnosno kupcima nudili jeftinije robe, a ponekad pučanstvo spašavali od gladi. Tako su i splitski Židovi, unatoč svim svojim zaslugama za dobrobit cijele zajednice, dovedeni u vrlo teško materijalno stanje, pa su se neke bogatije porodice iselile u Englesku, Nizozemsku, Francusku i Austriju, koje su prema Židovima imale tolerantniju politiku. Već 1779. godine splitska židovska zajednica toliko je osiromašila da je poslala svojeg rabina da od dubrovačkih Židova izmoli novčanu pomoć.¹⁴ U takvim okolnostima, nijedna kasnija dobrovoljna konverzija u Splitu nije zabilježena.

Treća prigoda o kojoj govore vrlo opsežni zapisi dogodila se dvanaest godina kasnije, točnije u večernjim satima u srijedu 2. prosinca 1789. u komunalnom kazalištu. Bila je to svečana akademija koju su u čast 174. po redu mletačkom knezu i kapetanu Vincenzu Bembu uoči njegova odlaska s dužnosti u gradu priredila petorica splitskih *akademika*, tj. članova Gospodarskog društva.

Glavnina prigodnih proznih i pjesničkih tekstova ukoričena je u opsežnu bilježnicu od 190 rukopisnih stranica, a sadrži tekstove trinaestorice autora i, na zadnjim stranicama, dva nepotpisana teksta: prvi je naslovljen *Cori di Musica cantati in Academia*, a sastoji se od devet strofa od po četiri stiha posvećenih Bem-

¹² Usporediti: Ljerka Šimunković, Miroslav Rožman, *Prigodničarski teatar u Splitu potkraj 18. stoljeća*, Split 2012., str. 262 (preveo M. R.).

¹³ Za povijest Židova u Splitu vidjeti posebno: Duško Kečkemet, *Židovi u povijesti Splita*, Split 1971.

¹⁴ Isto, str. 105.

bu i njegovoj supruzi – o glazbenoj dimenziji nema tragova. Drugi nepotpisani tekst naslovljen je *Dialogo tra un Spalatino e un Veneziano*, šaljivo nadmetanje u 14 replika na mletačko-dalmatinskom dijalektu.

Ispod kraćega uvodnog teksta napisan je datum 4. prosinca 1789., a u potpisu stoji „5 Akademika“, no ne zna se kojih, jer su među tekstopiscima njih osmorica *akademici*, a od te osmorice petorica su i *akademici* i članovi kaptola odnosno profesori u nadbiskupskom sjemeništu. Od preostale petorice autora četvorica nisu ni *akademici* ni pripadnici crkve, a peti je kanonik, dugogodišnji profesor i rektor sjemeništa (Ante Tokić).¹⁵ Postoji još jedna, manje opsežna bilježnica s tekstovima za ovu prigodu koja ima samo 17 listova. U njoj splitski plemić, kanonik i vrlo ugledni *akademik* don Horacije Bergelić u ime građana, zanatlija i pučana piše vlastiti dugačak prozni tekst, a slijedi sonet koji je za Bembovu suprugu Terezu napisao pukovnik i vojni zapovjednik splitskog okruga Juraj Ante Matutinović, onaj isti kojem će Splićani osam godina kasnije, u prevratu 1797. odrubiti glavu i nabijenu na kolac nositi gradom. Uz njihove su tekstove još i kraći dijalog između Turčina i Maura koji se recitira prije izvođenja *moreške*, te kratak dijalog između pastira i nimfe koji je bio recitiran poslije *moreške* a prije izvođenja *kola*.¹⁶ Svi autorski tekstovi u obje zbirke pisani su talijanskim jezikom.

Budući da se na naslovnoj stranici prve bilježnice precizno navode i vrijeme i mjesto održavanja svečane akademije, možemo slobodno ustvrditi da je to bilo jedno pravo kazališno događanje koje je obuhvatilo i recitativne, i glazbene i plesne elemente, rekli bismo danas s neznatnim pretjerivanjem: dramu, zbor s orkestrom i balet. Kada se uzme u obzir opseg svih recitiranih tekstova te trajanje dvaju plesova, može se pretpostaviti da je cijela akademija trajala nešto više od četiri sata! Dakako, uz pretpostavku da su svi tekstovi koji su zapisani u obje bilježnice doista i bili izgovoreni.

Ove tri prigode o kojima imamo čvrsta svjedočanstva desile su se u razmacima od sedam godina između prve i druge, dvanaest godina između druge i treće, odnosno u razmaku od devetnaest godina između prve i treće. Međutim, neki od autora svoje su tekstove pisali ne samo za jednu prigodu; od ukupno 29 autora prigodnih tekstova, dvojica su napisala priloge za sve tri prigode, što

¹⁵ Autori tekstova su sljedeći: već ranije spomenuti Nikola Grisogono, Frane Gianuizzi, te braća Jere i Julije Bajamonti. Slijede čuveni hvarski biskup i poznati fiziokrat Ivan Dominik Stratiko, potom njegov nećak i osobni tajnik te član splitskoga Gospodarskog društva Nikola Bonicelli, kanonik Ante Tokić, pravnik Marko Pavišić, zatim profesor teologije a potom i rektor sjemeništa i *akademik* Nikola Didoš, opat don Petar Beda Salamoni, plemić Luka Bergelić koji je bio rođak Horacija Bergelića, mladi splitski plemić i kapetan u vojnoj postrojbi pukovnika Matutinovića Marin Grisogono, te liječnik Jakov Mirković.

¹⁶ Obje su bilježnice pohranjene u knjižnici *Marciana* u Veneciji i dostupne su samo na mikrofilmovima.

svjedoči o kontinuitetu njihove prisutnosti u kulturnom životu grada: jedan od njih, Frane Gianuizzi (1741. – 1812.), bio je profesor retorike i književnosti u sjemeništu, kanonik splitskog kaptola i član Gospodarskog društva. Drugi je bio nedvojbeno najsvestraniji i najpoznatiji splitski intelektualac druge polovine 18. stoljeća, Julije Bajamonti. On je i jedini splitski književnik iz toga razdoblja kojeg u svojim povijestima hrvatske književnosti njihovi sastavljači spominju.

Autor koji je svoje priloge napisao za prvu i drugu prigodu bio je splitski notar Ivan Dionizije Seismit o kojem se ne zna mnogo, no u „visoko“ splitsko društvo ušao je ženidbama: prvo s plemkinjom iz vrlo poznate obitelji Grisogono, Jelenom, a poslije njezine smrti s plemkinjom Anđelkom Benedetti.

Dva su autora pisala priloge za drugu i treću prigodu. Jedan je bio mlađi Julijev brat Jere Bajamonti (1749. – 1818.). Doktorirao je pravo u Padovi, bio je član a od 1790. i predsjednik splitskog Gospodarskog društva, u vrijeme francuske uprave u Dalmaciji bio je predsjednik splitskog suda i član prizivnog suda u Dubrovniku, a kao predstavnik splitske općine predvodio je 1810. godine delegaciju dalmatinskih gradova Napoleonu u Pariz. Drugi je bio Nikola Grisogono (1742. – 1824.), odvjetnik u Veneciji a potom u Splitu. Bio je jedan od članova-utemeljitelja splitskoga Gospodarskog društva i svestrani fiziokrat, a u vrijeme epidemije kuge 1783./84. godine istaknuo se organiziranjem sanitetske službe u gradu, pa je poslije toga imenovan nadzornikom zdravstva u Splitu.

Samo za prvu prigodu 1770. priloge je napisalo šest autora, samo za drugu 1777. isto tako šest, a samo za treću 1789. čak deset autora. Od ukupnog broja od 29 autora, njih osmorica bila su članovi splitskoga Gospodarskog društva, petorica su dolazila iz redova višeg klera i s ugledne sjemenišne gimnazije, a čak su sedmorica bila pripadnici obiju skupina istodobno. Devetorica autora nisu pripadala ni jednoj od prethodno navedenih skupina nego su bili liječnici, pravnici, pripadnici nižeg klera, vojnici itd. Taj podatak upućuje na zaključak da se književnom produkcijom nisu bavili samo najviši društveni slojevi u gradu, bili oni plemići ili ugledni građani, te na njezin kontinuitet u drugoj polovini 18. stoljeća, ma bila ona i prigodničarska i ostala u rukopisima. Kako ni jedan od ovih autora svoje tekstove nije napisao na hrvatskom jeziku, hrvatska ih je književna historiografija sustavno ignorirala i nastavlja ih zanemarivati. Ona talijanska isto ih tako ne poznaje. U ovom radu nije se ni pokušalo iskazati ijedan vrijednosni sud o kakvoći te produkcije, nije reproduciran ni jedan jedini tekst, nego se htjelo samo upozoriti na činjenicu da je ona postojala te da je, ako je suditi po onome što je od nje danas vidljivo, bila itekako intenzivna, iako nije bila primarna.¹⁷

¹⁷ Svi izvorni tekstovi dostupni su u transkriptima objavljenima u dvojezičnoj knjizi Ljerke Šimunković i Miroslava Rožmana navedenoj u bilješci 12.

Summary

OCCASIONAL LITERARY PRODUCTION IN SPLIT
IN THE SECOND HALF OF THE 18TH CENTURY

The Croatian literary production of the 18th century is not considered particularly abundant, the segment of it written in Croatian being even less plentiful. In Split, the dominant language of written forms was Italian, the language of education in Split and Dalmatia at the time. In 1700, Cosmi, the Archbishop of Split, founded the city's first public school, Archdiocesan Seminary and gymnasium. The Illyrian Academy was founded approximately at the same time, while the exact time it ceased to exist is unknown. Furthermore, in 1767 the Economic Society of Split, existing until the end of the century, was established.

Archdiocesan Seminary, together with the subsequently founded Economic Society of Split formed the focal points of city's intellectual elite: the seminarian elite consisting of professors - members of the gymnasium staff, and the members of the Economic Society of Split; the most educated noblemen and citizens of Split. These circles are precisely where a certain degree of literary production is noted, both in poetry and in prose, especially related to various festive occasions. Due to the fact that Split did not have a printing office until the beginning of the 19th century, the majority of literary works of the Split circle has been preserved in manuscript.

This work provides basic information on authors and their prose and poetry works written for three various festive occasions in the second half of the 18th century in Split.

Chronologically, the first festive occasion was marked in 1770 when Ivan Luka Garagnin, the Archbishop of Split, had a new chapel and an altar built in the cathedral, and he had the remains of St. Domnius moved there from one of the older altars inside the cathedral. The texts for this occasion were collected by, at the time, still very young Rados Anton Michieli Vitturi, who later became a distinguished Dalmatian physiocrat, along with eight other authors. The collected texts were all dedicated to Archbishop Garagnin.

The second festive occasion, the baptism of two young Jews from Split, took place in 1777, and the panegyrics written to mark it were dedicated to Archbishop Garagnin as well. The number of the authors who wrote texts for this occasion grew to fourteen. The texts are preserved in a lavishly bound manuscript book.

The third and the most comprehensive collection of panegyrics was written at the end of 1789 and it was dedicated to Vincenzo Bembo, the 174th prince of Split, a captain, and a Venetian official to mark the end of his service in the city. The authors all belonged to the ranks of communal and church dignitaries, mostly members of the Economic Society of Split.

The first solemn recital was held, most probably, at the communal theatre on May 12, 1770 when the first larger Croatian musical work was performed; *La Translazione di San Doimo*, an oratorio by Julije Bajamonti. The second took place in the Convent

of St. Clare, while it is highly likely that the third was, once again, performed at the communal theatre on December 2, 1789.

The texts this work refers to have not been analysed or reproduced. The goal was to draw attention to their existence and the circumstances they were written in. Concise notes on 29 authors of the texts are provided together with references to bibliography where this matter is more thoroughly analysed and texts integrally published.

Keywords: *Split; 18th century; intellectual elites; literary production; Neoclassicism*

